

SANT PERE I IGNASI VERGARA

+ *Si el Temple de sant Pasqual està dedicat a ell, perquè n'hi ha una capella especial amb una escultura d'un altre sant?*

- Cal recordar, abans de res, que Pasqual Baylón va ingressar com a religiós a l'ordre franciscana a la secció reformada per Pedro d'Alcàntara a partir de 1557. Aquest frare extremeny va obrir nombrosos convents per totes les terres valencianes com ara els de Lliria, Benicarló, Sant Mateu, Xàtiva, València, Elx i Vila-real entre molts altres, tots ells amb comunitats seguidores de les seues estrictes normes de vida religiosa. Pere d'Alcàntara, que va ser director espiritual de Teresa de Jesús i escriptor ascètic, va morir el 1562 i va ser canonitzat el 1669, passant per davant de sant Pasqual, malgrat que sobre aquest hi havia ja expressa sol·licitud anterior. És precisament pel lloc de naixement d'aquest sant pel que es parla sovint de reforma alcantarina o de convents alcantarins, com era el cas del convent del Rosari on va viure sant Pasqual al nostre poble.

La escultura que representa a aquest sant reformador es trobava ja en una de les capelles de l'antiga església barroca, un espai ovalat amb cúpula decorada pel pintor valencià Josep Vergara. El germà d'aquest, Ignasi (1715-1776) va ser l'autor de la talla, obra destacada de l'art escultòric d'aquell període. Aquest dos germans van ser membres d'una gran família d'artistes i ambdós

formaren part dels fundadors de l'Acadèmia de Santa Bàrbara a València.

Aquesta peça, fonamental per entendre la imatgeria de tradició barroca al segle XVIII és especialment interessant pel seu gran dramatisme expressiu, ha passat per diversos avatars i, finalment recuperada i restaurada en 1984, constitueix una de les obres artístiques més valuoses tant des del punt de vista artístic com històric i documental de l'actual santuari pasqualí.

UN "PALAU" PER AL REI

+ *Moltes vegades he sentit parlar que el rei en Jaume va fundar el nostre poble per fer-se un palau per a ell i els seus fills infants. Inclús molts identifiquen aquesta construcció amb alguna casa de la plaça de la Vila. És cert que eixe palau era del rei i es pot apreciar encara hui en dia?*

- No hi ha cap confirmació documental de que això siga cert i que mai els reis es construïren un palau a la nostra població. Ja en primer lloc és important considerar que quan es va fundar Vila-real, Jaume I tenia ja 66 anys (i sols tardaria dos en morir) i tots els seus fills eren prou majors i no xiquets com vol la tradició popular. A banda que, si la vila era i va ser sempre del rei, difícilment podia ser també residència i propietat dels

seus fills o "infants".

Considerat això d'antuvi, la primera referència que es té al respecte és la venda que Jaume I va fer al cavaller Bernat de Llivia a l'agost de 1303 d'una sèrie de rendes, entre les quals es trobava una casa amb l'obligació de servir d'allotjament al monarca quan aquest visitara la vila. Quinze anys més tard aquesta obligació d'hostatge va recaure sobre el mestre racional de la cùria en Pere de Boil, però més endavant un successor d'aquest va aconseguir de Pere III que fora exent d'aquesta condició i que finalment poguera vendre la casa (9 de març de 1338).

El mateix Pere III va trobar un nou amfitrió ocasional en el seu porter Benet Riba, al qual dona un censal i la càrrega del seu allotjament

en una casa de la que ja es fa esment documental que es trobava "en la plaça". Això era al 1353, i des d'aleshores es pensa en aquest edifici com l'hostal habitual dels reis a les seues estades a la vila.

Tot i això, l'allotjament reial va anar variant i se sap d'altres visites amb residència a les cases d'algunes personalitats distingides de cada moment. Així, Felip II va residir a la casa dels Cucaldò, al carrer Major, quan per ací va passar.

MISTERIOSOS SEDENYS

+ *M'ha cridat l'atenció el fet que, a la zona del secar es parle de camins i de sendes agrícoles, però a l'horta n'hi ha també els anomenats "sedenys", algú dels quals integrat ja dins de la població. Què vol dir això de sedeny?*

- La qüestió té efectivament el seu interès, perquè és una denominació rural que no es troba pràcticament en cap altre lloc. La definició d'aquesta mena de camí és ben senzilla, donat que, com és conegut per tots, es tracta d'assagadors transversals als camins de l'horta que avancen cap a la mar. Però l'origen del nom resulta prou més complicat.

El terme "sedeny" significa: "fet de seda" i s'aplicava a un tipus de cordò o sedal fet de fibres animals, emprat moltes vegades per tancar ferides donada la seua gran resistència. D'ací es va convertir en un adjectiu que va prendre el sentit de "fort, resistent, vigorós" i també la idea de "tallar o travessar" altres vies. Ací hi hauria un possible origen.

El gran investigador de les arrels de la llengua Joan Coromines, en proposa també altres possibilitats, sense decantar-se per cap: així, hi ha el terme aràbic "sîra" que vol dir "caminar"; també l'especial significat de "seda" com a "línia de carena o desnivell", i inclús cabria considerar la paraula com un derivat de "sender", de la mateixa manera que existeix el terme "viarany" en relació a "via". Això donaria sentit a la forma popular "sereny" que alterna amb

la forma culta. Penseu en la parella "cadafal"/"carafal".

La llengua és un fenomen molt viu i la solució definitiva resulta complexa. Qui vullga pot triar.

UN TAL ALIAGA

+ *Altres ocasions s'ha parlat ací sobre creus de terme, però n'hi ha una dins del poble de la qual queda un nom concret, extés a un carrer i una plaça. Perquè té aquest Aliaga totes estes dedicacions?*

- Sols per una casualitat. En veritat el tal Aliaga, que devia ser un respectable ciutadà de la vila, no té més mèrits que el d'haver estat el propietari de l'hort on es va situar la creu cap al 1865, quan es va decidir canviar-la de lloc per deixar franc el camí real cap a València i que es poguera veure el monument des del centre del poble. I poca cosa més se sap sobre ell.

Les notícies sobre aquesta creu de terme es remunten a començament del segle XV però l'erecció definitiva en pedra data dels anys 1441-1456. Va ser coneguda com a "creu del camí de València", "creu de santa Llúcia" (pel veí Hospital), "creu del cap del raval de sant Miquel i de santa Llúcia i, fins al segle XIX, era per a tots la "creu cantonera". Després i fins a hui, el senyor Aliaga va prendre la fama.

CAMPIONÍSSIM LLORENS

+ *He llegit ja algunes coses sobre la comissió que es prepara per celebrar el proper any el centenari del naixement del campió ciclista Lloréns, al qual ja se li va fer recentment un homenatge esportiu i es va anomenar "fill predilecte de Vila-real". Quin palmarès de premis son els que va aconseguir aquest personatge?*

- Juan Bautista Lloréns Albiol va assolir, entre altres trofeus, els següents mèrits:

Campió d'Espanya de velocitat els anys 1921, 1922, 1923, 1924 i 1927 (segon classificat en 1920 i 1928)

Campió d'Espanya "tras moto" en 1922 (segon classificat en 1918 i 1924)

Campió d'Espanya de fons en carretera en 1924 (segon classificat en 1926)

Als campionats del món de velocitat celebrats en 1930 a Colònia (Alemanya) va arribar als quarts de final.

Va ser també campió de les competicions regionals de velocitat en nou ocasions entre 1915 i 1929, i dels campionats de fons en carretera en sis ocasions més.

A més, va ser guanyador de les "XXIV hores" d'Espanya en les edicions de 1919, 1920, 1922, 1923, 1924 i 1925.

Lloréns va nàixer en 1887 al nº 41 del carrer de la Cova Santa i va morir l'any 1937.